

De mensen, de dieren en het land

De rol van vee in duurzame voedselsystemen

SIMON OOSTING

Hoogleraar Animal Production Systems
(Dierlijke Productiesystemen)
Wageningen University & Research
Wageningen

Doorkijkje

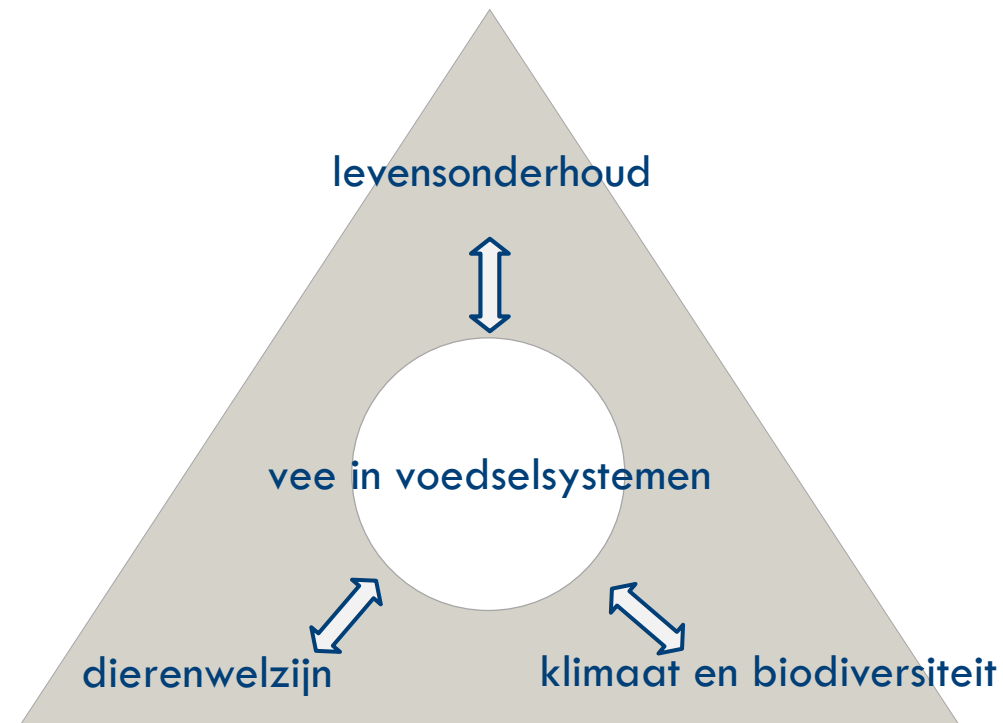
- Duurzaamheid – belangrijke dingen → waarden
- Waarden van veehouderij hier en in de tropen
- Tegengestelde waarden (filosofen)
- Hoe daar mee om te gaan: principes en diversiteit

De leerstoelgroep Dierlijke Productiesystemen

De leerstoelgroep Dierlijke Productiesystemen

Missie: .... het onderzoeken en analyseren van de rol van vee in voedselsystemen met het doel om deze voedselsystemen duurzamer te maken....

Duurzaamheid

Wat moet duurzaam zijn?

Het voer,

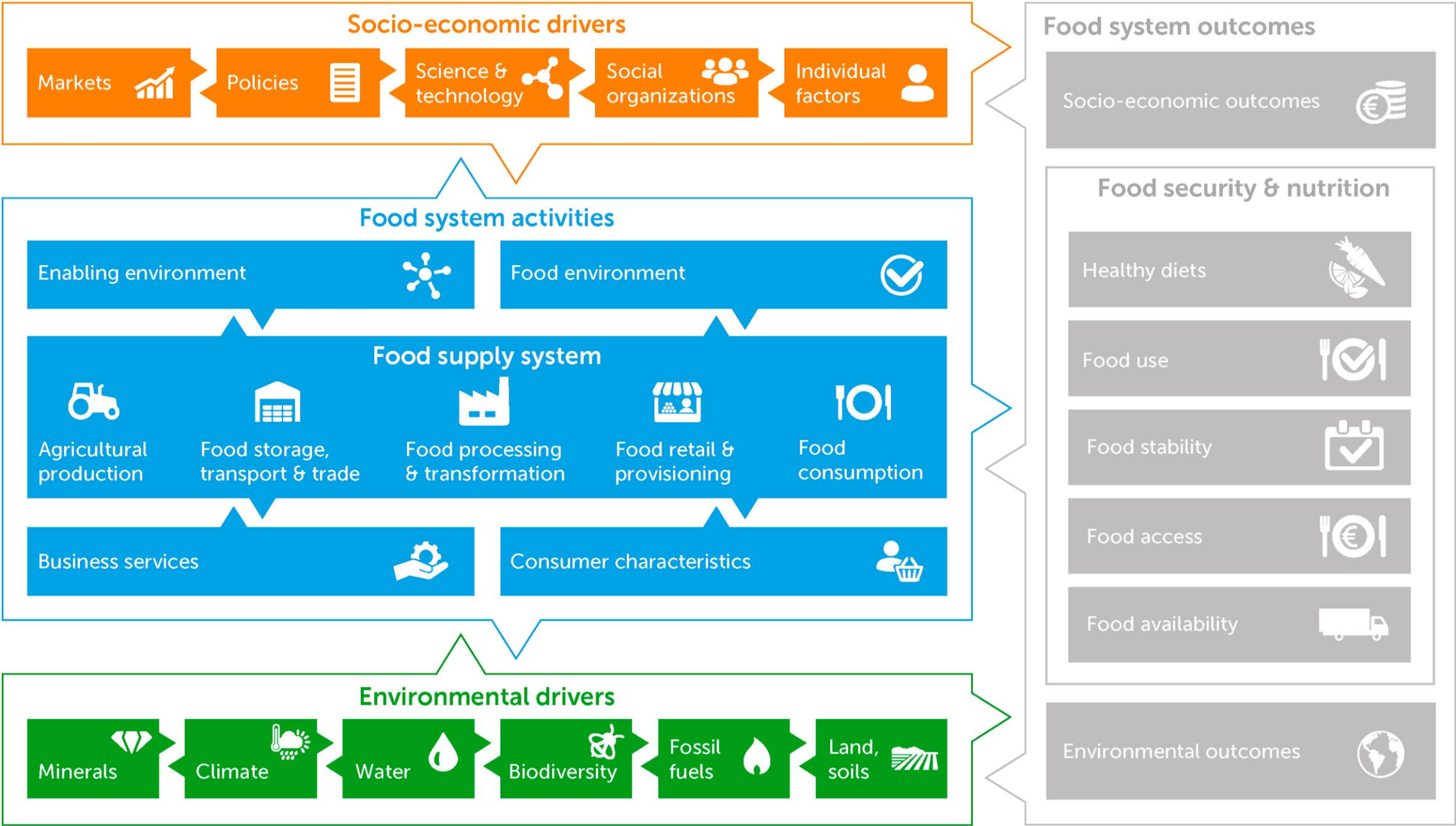
de koe,

de stal,

de boerderij,

het landschap

of het hele voedselsysteem?

Voedselsysteem en dierlijke productiesystemen (= boerderij)

Voedselsysteem

stelt grenzen en programma van eisen
aan de boerderijen van de toekomst

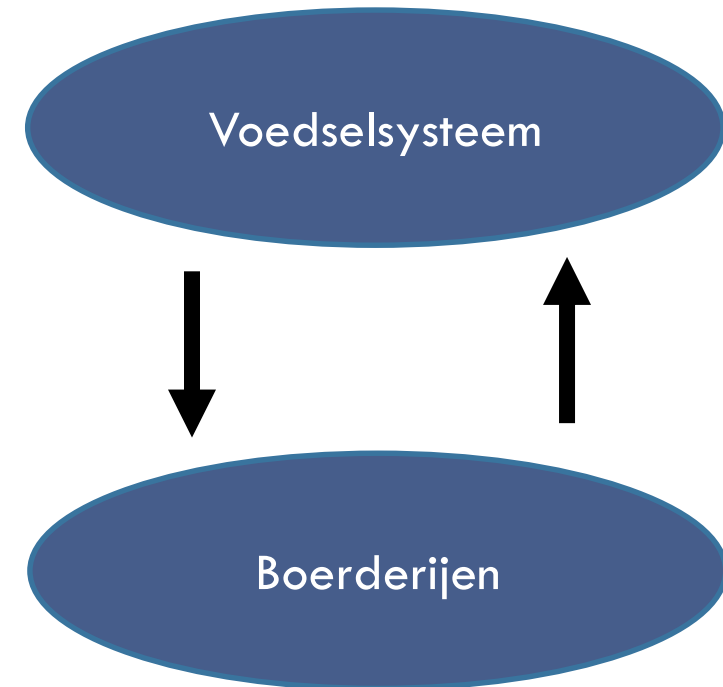
Boerderijen

hebben invloed op klimaat, biodiversiteit,
samenleving en economie

Duurzaamheid en het voedselsysteem

Duurzaamheid gaat om doelen

- 1) Het zijn mensen die de keuzes maken welke doelen van belang zijn
- 2) Doelen hebben te maken met waarden
- 3) Een waarde is dat wat belangrijk is

De waarden van de landbouw

- Ons verleden, onze cultuur

De waarden van de landbouw

- Ons landschap

(open rustig stil)

voor het vee

aan het water stonden de gebogen wilgen

oan it wetter stiene de bûgde wylgen

en de trage koeien in het land

en de stadige kij yn it lân

ik zweeg alleen

ik swijde allinne

en vanuit het gras kwamen

en út it gers wei kamen

nieuwe koeien en mijn vader keek mee

nije kij en ús beit seach mei

naar onze grootvaders die de dieren leidden

nei ús pakes dy't de dieren laten

mijn vader en ik

ús beit en ik

reeds vreemd voor het vee

al frjemd foar it fee

foar it fee

simon oosting
gedrukt in 11 exemplaren
oktober 1968
houtpers wageningen
5/15

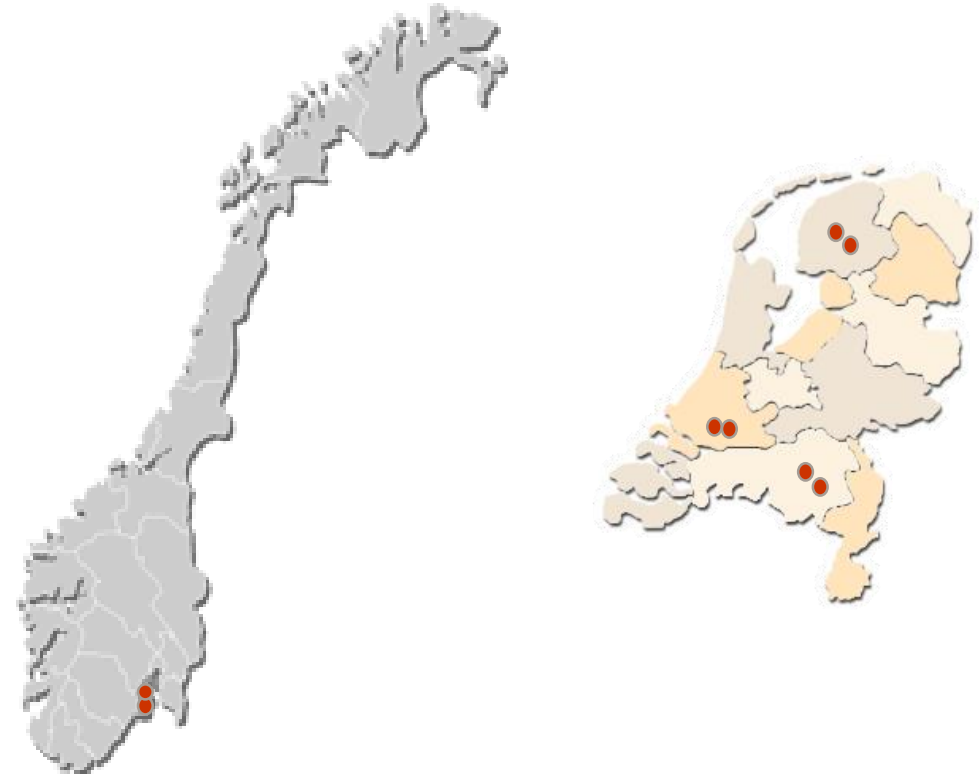
De sociale en culturele betekenis van veehouderij in de Westerse samenleving

Birgit Boogaard

Dierwetenschappen en sociale wetenschappen

Welk beeld hebben burgers eigenlijk van de veehouderij?

Nederland en Noorwegen

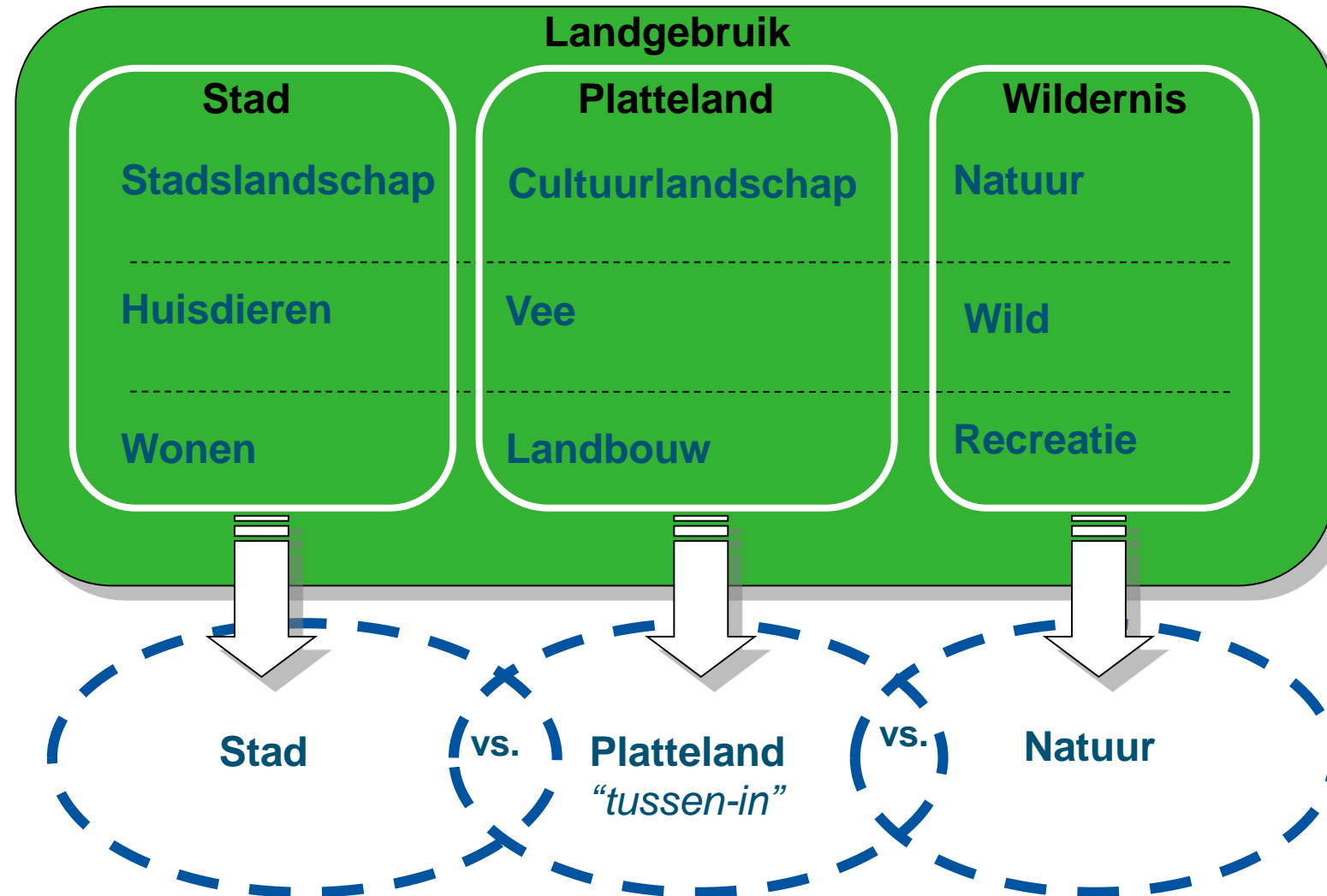
De sociale en culturele betekenis van veehouderij in de Westerse samenleving

- Burgers zien de volgende waarden:

Waarde	Voorbeeld
Voedsel	<i>Product; hygiene</i>
Activiteit	<i>Mechanisatie</i>
Ondernemerschap	<i>Inkomen; opvolging</i>
Vee	<i>Huisvesting; welzijn; fokkerij</i>
Landschap	<i>Schoonheid; openheid</i>
Natuur	
Milieu	
Cultuur	<i>Familiebedrijf; identiteit</i>
Diensten	<i>Zorg; natuur- en landschapsbeheer</i>

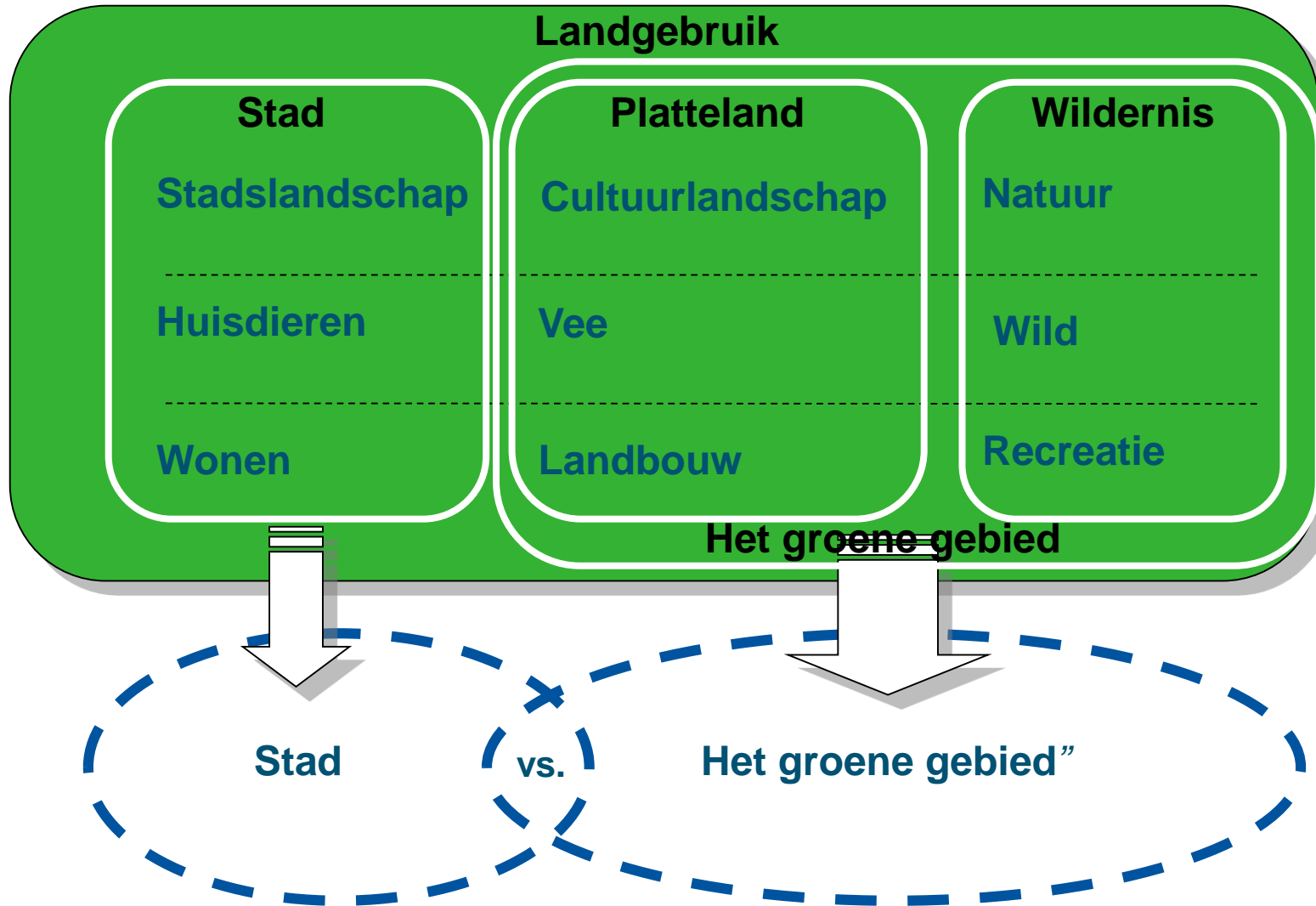

■ Sociale domeinen in Noorwegen

■ Sociale domeinen in Nederland

Waarde van dieren

■ Natuurlijkheid vs productie

- Nederland
Natuurlijkheid in het groene domein

- Noorwegen
Vee is voor productie

Waarde van het landschap

- Een buffer

- Nederland
Buffer tegen de stad

- Noorwegen
Buffer tegen de wildernis

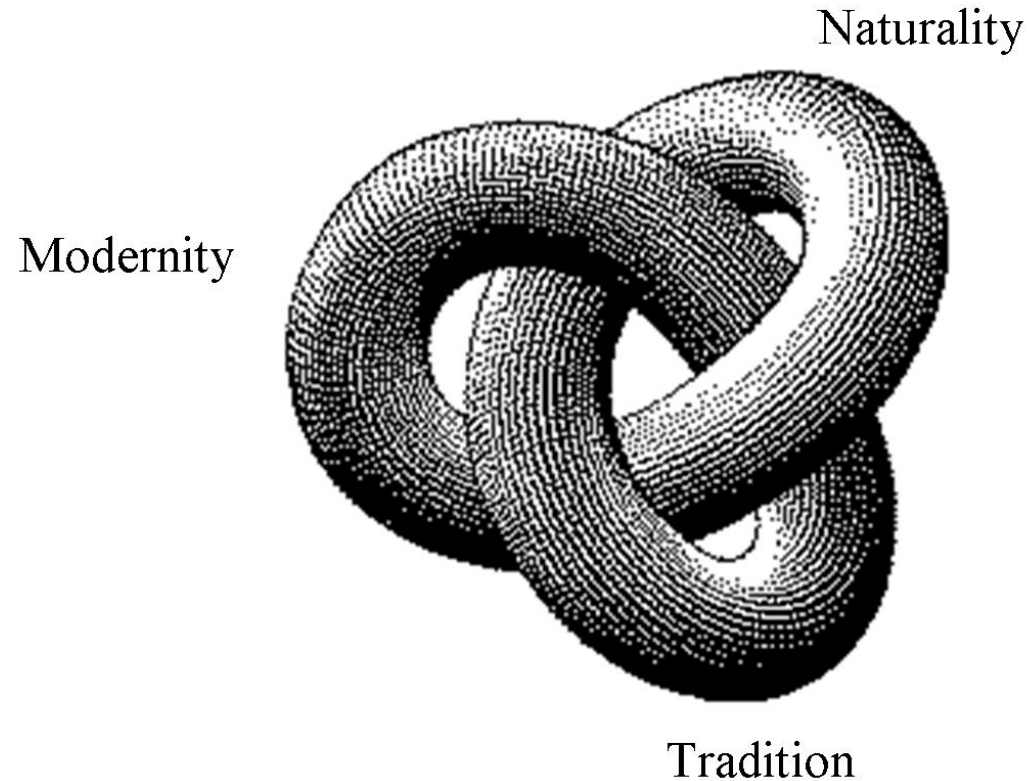
Waarde van de boer

- Een oerbegrip (archetype)

- Noorwegen en Nederland
De boer als oerbegrip

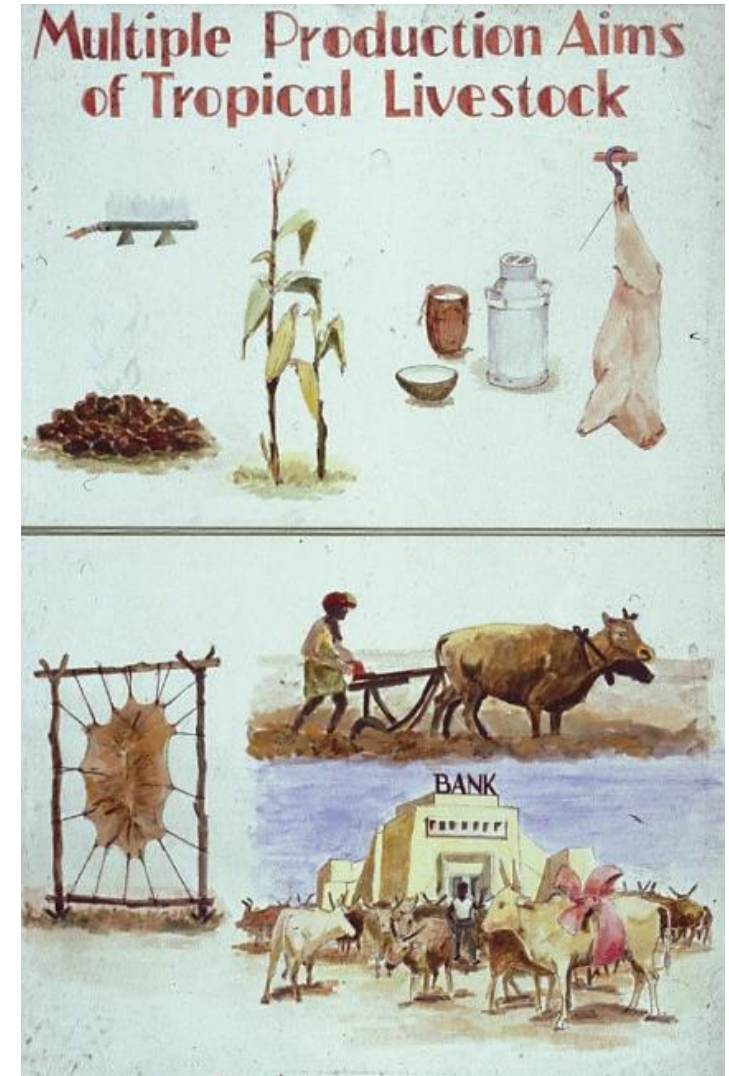
Tegengestelde waarden: moderniteit, traditie en natuurlijkheid

(Illustration: M.C. Escher's "Knot" © 2008. The M.C. Escher Company B.V.
Baarn – the Netherlands. All rights reserved.)

Waarden en veehouderij in de tropen

- Diversiteit en multifunctionaliteit

Waarden en veehouderij in de tropen

■ Levensonderhoud

	Ethiopië	Kenia
Aantal mensen (miljoen) <ul style="list-style-type: none"> • Totaal • Gemengd gewas-veebedrijf • Nomaden • Gespecialiseerde bedrijven	99 35 12 <0.02	50 20 9 <0.02
Aantal koeien (miljoen) <ul style="list-style-type: none"> • Totaal • Melkvee	70 13	22 5

Tegenstrijdige waarden van de veehouderij in de tropen

- Positief: voedselzekerheid, inkomen, sociale zekerheid, kapitaal, gewas
- Negatief: voedsel-voer competitie, klimaat en verlies van biodiversiteit
- hoofdzakelijk door
  - Landgebruik (voedsel-voer competitie, klimaat en biodiversiteit)
  - Mest (klimaat en biodiversiteit)
  - Pensfermentatie (klimaat)

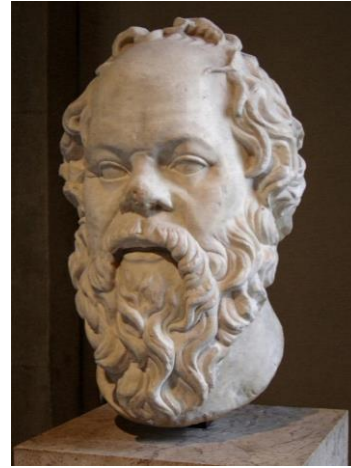
A barn built of crooked timber
Een stal gemaakt van krom timmerhout

WETENSCHAP EN VOORUITGANG

(natuurwetenschappen en levenswetenschappen)

- Er is een antwoord op elke vraag
- Antwoorden op verschillende vragen versterken elkaar en leren ons hoe de dingen zijn en hoe alles werkt
- Deze kennis geeft ons een beeld van hoe het moet zijn
- Ooit gaan we bereiken hoe het moet zijn

Vooruitgangsgeloof

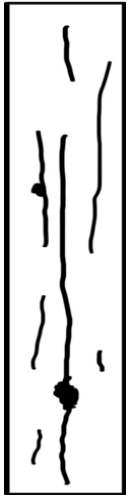
Socrates

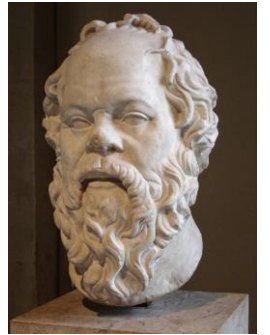
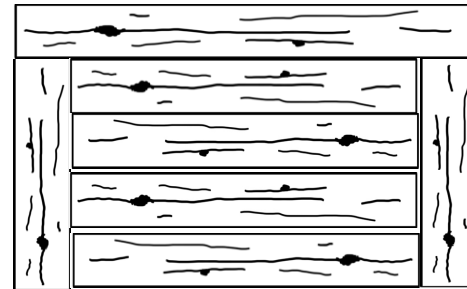
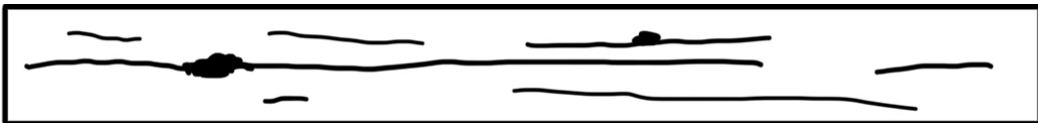
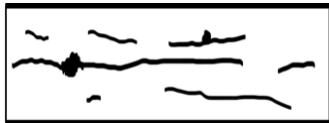
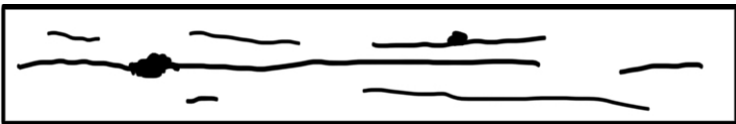
Descartes

WETENSCHAP EN VOORUITGANG

Recht timmerhout

Socrates

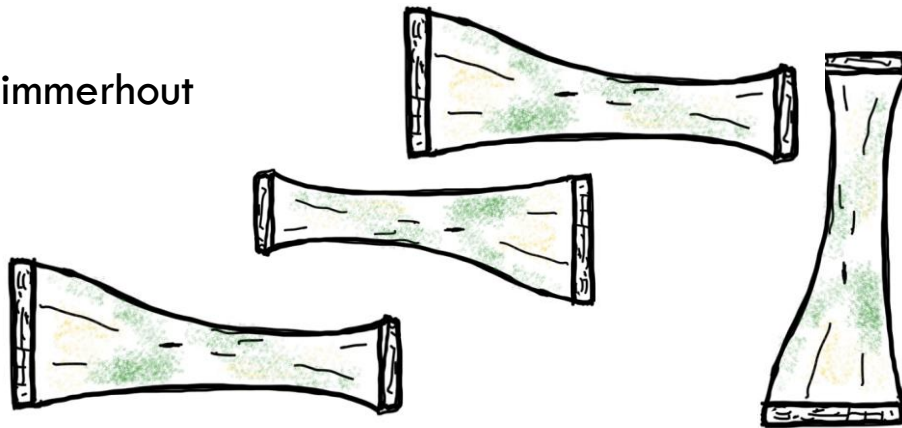
Descartes

ISAIAH BERLIN 1909-1997

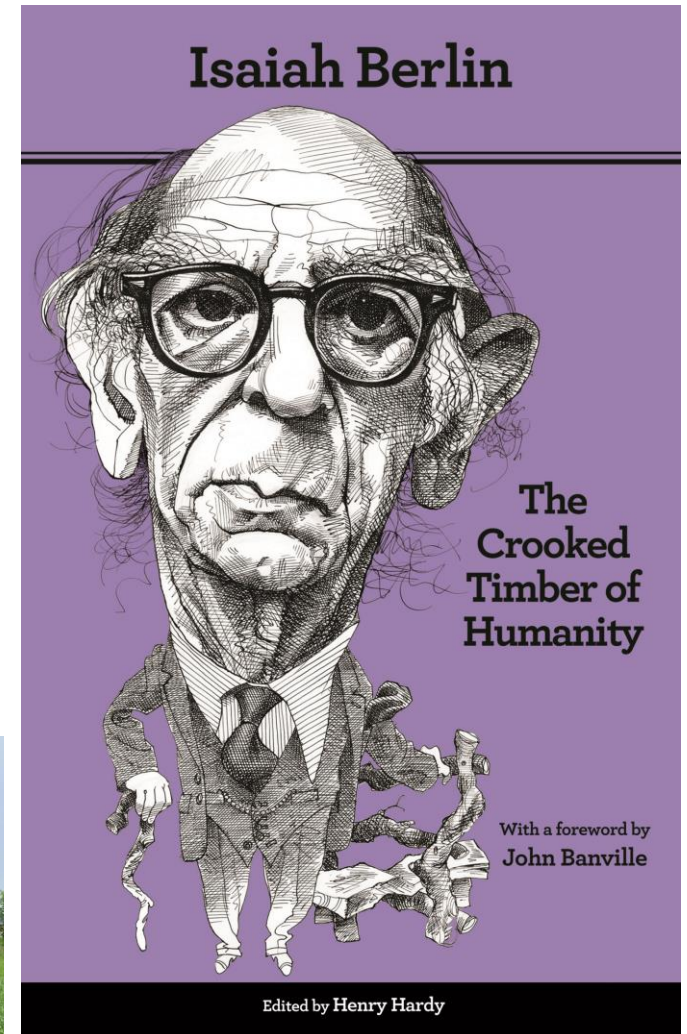
Als er mensen bij betrokken zijn:

- Dan zijn waarden minder verenigbaar
  - Vrijheid en gelijkheid
  - Wolven en lammeren
  - Etc.

Krom timmerhout

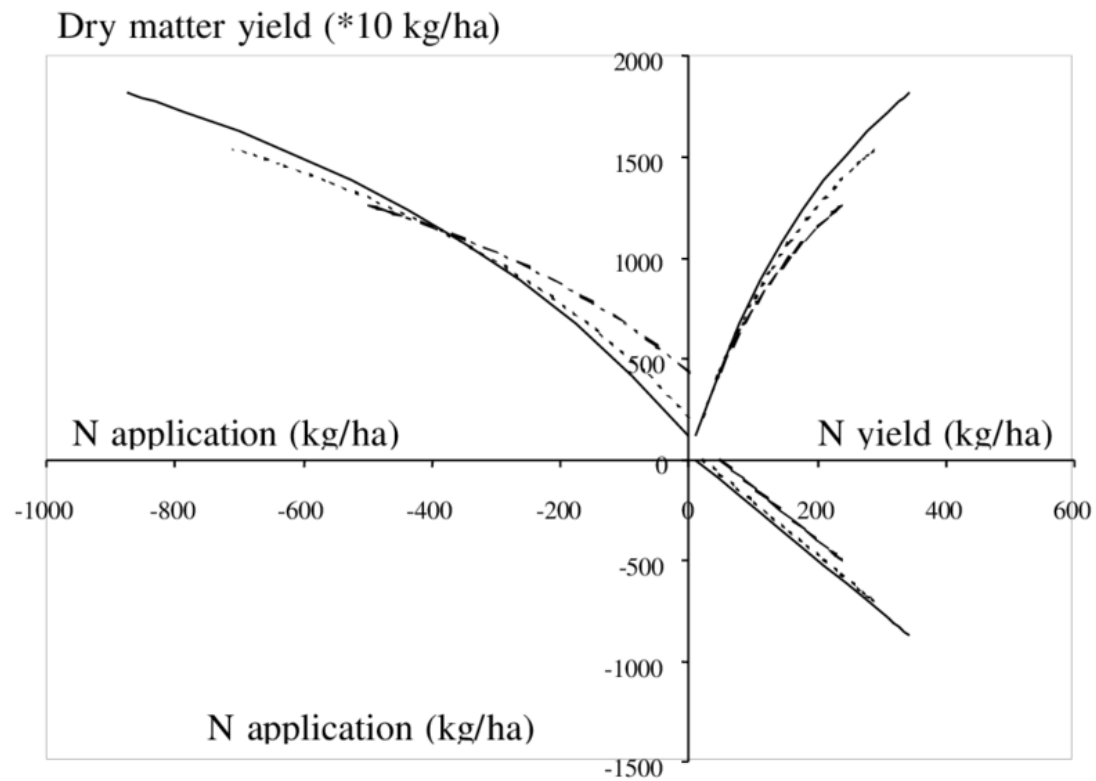

A barn built of crooked timber

STIKSTOF

Gewild bij boeren

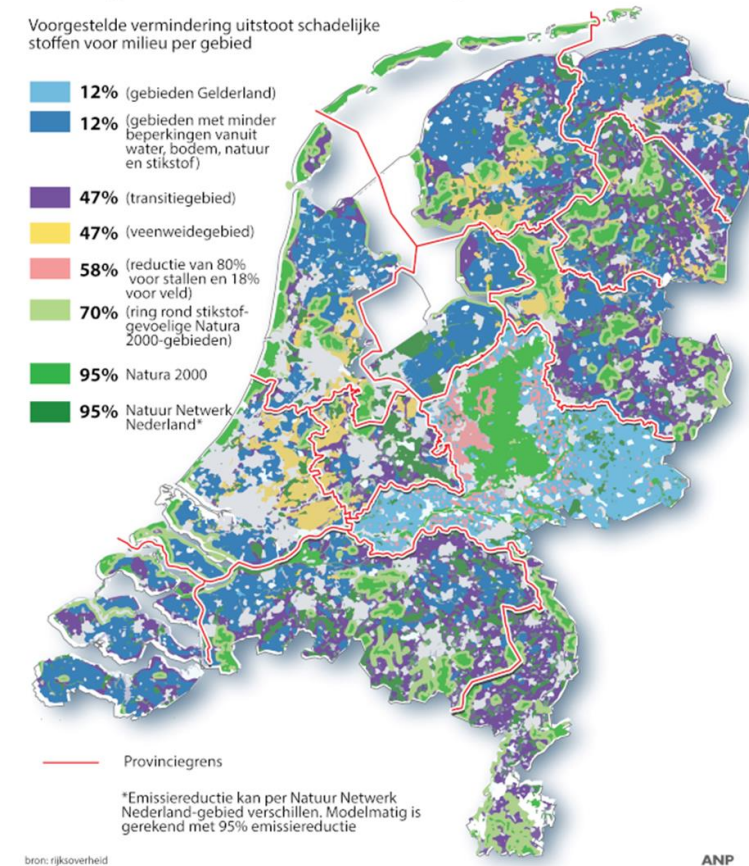

Ongewild in de natuur

Waar mag straks hoeveel minder worden uitgestoten in Nederland?

Voorgestelde vermindering uitstoot schadelijke stoffen voor milieu per gebied

- 12% (gebieden Gelderland)
- 12% (gebieden met minder beperkingen vanuit water, bodem, natuur en stikstof)
- 47% (transitiegebied)
- 47% (veenweidegebied)
- 58% (reductie van 80% voor stallen en 18% voor veld)
- 70% (ring rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden)
- 95% Natura 2000
- 95% Natuur Netwerk Nederland*

bron: rijksoverheid

ANP

*Emissiereductie kan per Natuur Netwerk Nederland-gebied verschillen. Modelmatig is gerekend met 95% emissiereductie

Stikstof: tegengestelde waarde in natuur en in landbouw

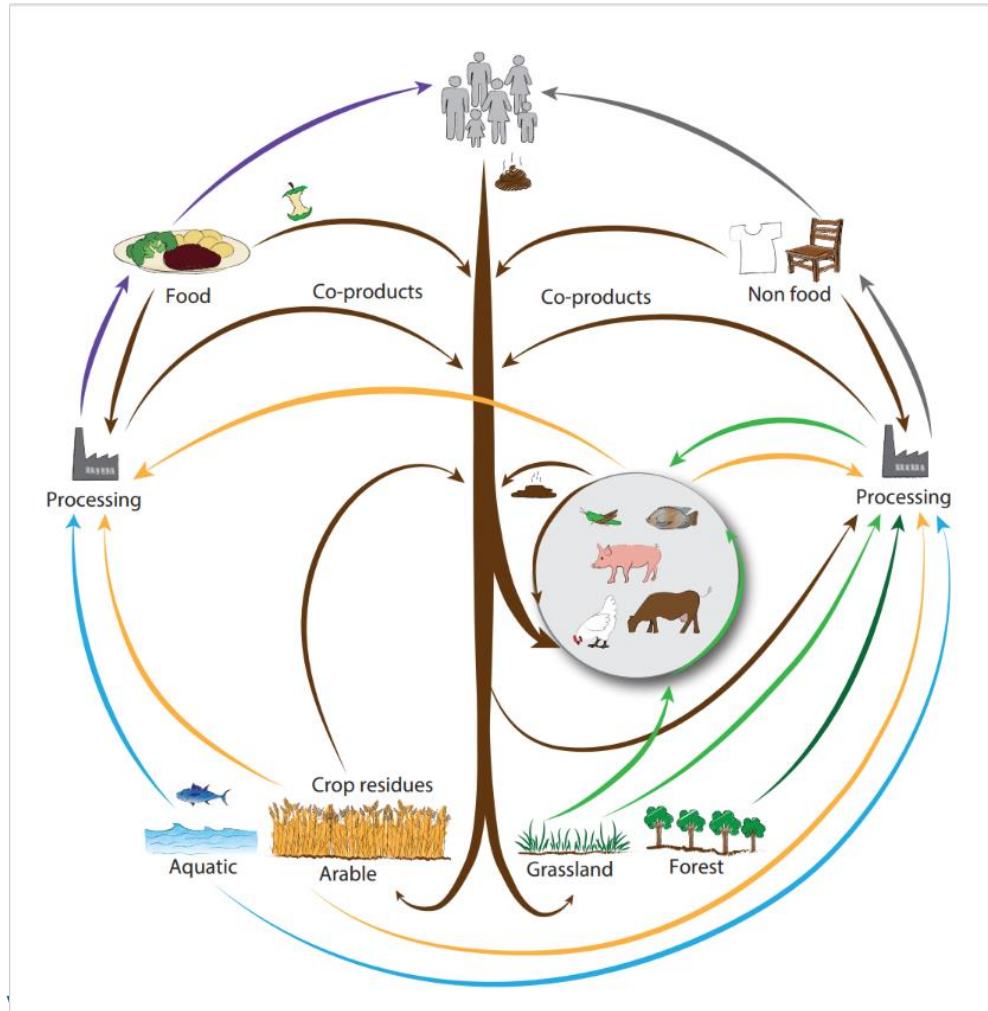
Veedichtheid is belangrijk (import van voer en kunstmest voor export van melk en vlees; de mest blijft achter)

Oplossingsrichtingen

- Principes (biologisch, circulair, regeneratief ...) → minder!
- Diversiteit (klein en groot , intensief en extensief etc) → minder hetzelfde!
- Combinaties

Principes: Kringlooplandbouw

Principes:

- Plantaardige producten direct naar humane voeding → akkerland niet voor vee
- Co-producten and marginale gronden → vee → vee wordt een afvalverwerker

OPEN

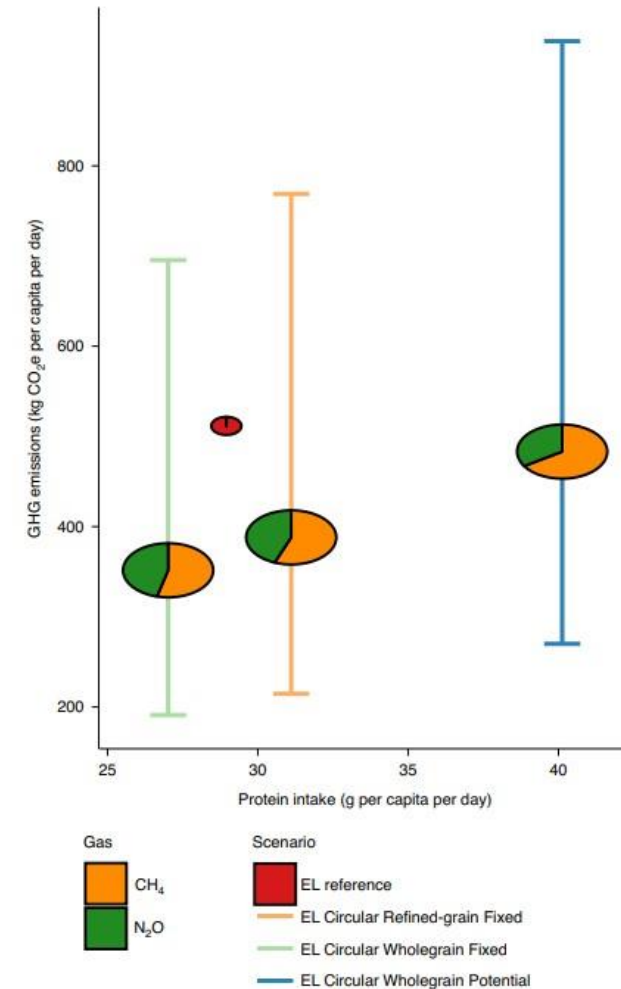
Circularity in animal production requires a change in the EAT-Lancet diet in Europe

Benjamin van Selm ^{1,2}✉, Anita Frehner ^{1,3}, Imke J. M. de Boer ¹, Ollie van Hal ¹, Renske Hijbeek ², Martin K. van Ittersum ², Elise F. Talsma ⁴, Jan Peter Lesschen ⁵, Chantal M. J. Hendriks ⁵, Mario Herrero ⁶ and Hannah H. E. van Zanten ⁷

It is not known whether dietary guidelines proposing a limited intake of animal protein are compatible with the adoption of circular food systems. Using a resource-allocation model, we compared the effects of circularity on the supply of animal-source nutrients in Europe with the nutritional requirements of the EAT-Lancet reference diet. We found the two to be compatible in terms of total animal-source proteins but not specific animal-source foods; in particular, the EAT-Lancet guidelines recommend larger quantities of poultry meat over beef and pork, while a circular food system produces mainly milk, dairy-beef and pork. Compared with the EAT-Lancet reference diet, greenhouse gas emissions were reduced by up to 31% and arable land use reduced by up to 42%. Careful consideration of the feasible substitutability between animal-source foods is needed to define potential roles of animal products in circular human diets.

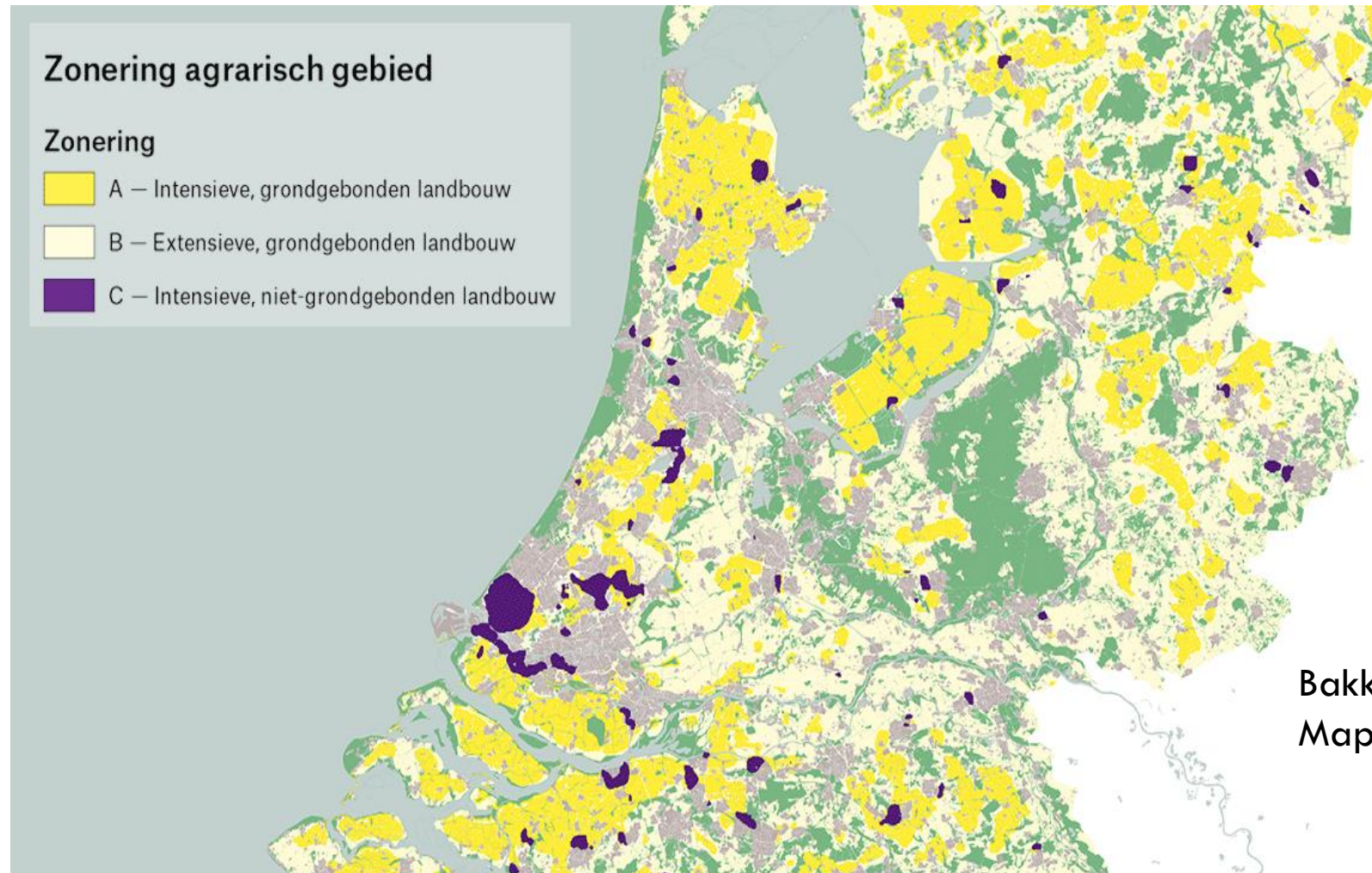
Consequentie: 25 tot 40 gram dierlijk eiwit per persoon per dag beschikbaar

Nu: (niet-vegetarisch; Van Kernebeek et al. (2014)): 60-120 g dierlijk eiwit per persoon per dag

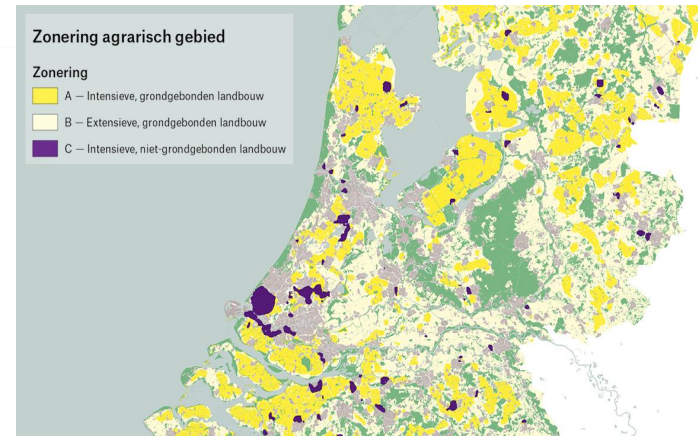
Fig. 4 | GHG impacts from all EL Circular scenarios and the EL Reference diet. GHG emissions (kg CO₂e capita per year) and protein intake from animal-source food (g per capita per day) of the EL Circular scenarios compared to the GHG emission results calculated by the EAT-Lancet Commission for its reference diet (red dot). Range indicates uncertainty in GHG emissions. Pie charts indicate midpoint (default) GHG emissions and contribution of each GHG (N₂O and CH₄).

Diversiteit: Zonering van het landgebruik

Combinatie: Diverse nieuwe boerderijtypes

In zone A duurzame melkvee- en pluimveehouderij

- Maximaal gebruik van reststromen en bijproducten
- Lokaal geproduceerde energie- en eiwitgewassen
- Excellent dierenwelzijn
- Mestopwaardering voor gebruik op gewassen
- Economisch succesvol

→ Circulair, optimale voedsel-voer competitie, lage klimaatinvloed, maatschappelijk geaccepteerd

In zone B natuurinclusief graasveesysteem

- Biodiversiteit
- Sociale functies
- Koolstofvastlegging
- Excellent gezondheid en welzijn
- Minimalisatie van broeikasgasemissies
- Economisch succesvol

→ Hoge maatschappelijke en natuurwaarde, acceptabele bijdrage aan klimaatverandering

Toekomst

- De veehouderij
  - Minder en dienend
  - Divers
  - Waardevol

- Kansen!
  - Nieuwe bedrijfstypen vragen nieuwe technologie.
  - Meer maatwerk, minder bulk

DANK VOOR UW AANDACHT

SUSTAINABILITY

Urgency

- (11) Human Population Through Time (Updated for 2023) – YouTube